

FINANSAL-EKONOMİK KRİZLER VE HOLLYWOOD'UN KORKU FİLMLERİYLE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM OPERASYONLARI

Ramazan KURTOĞLU*

ÖZET

İnsanlık tarihinde yaşanan en hızlı değişim ve dönüşüm, 1978 Washington Mutabakatı ile yeryüzünün her köşesini etkileyen neoliberal kapitalizmin 30 yıllık küresel serbest piyasa siyaseti projesidir. Yeni sağın ünlü akademisyen ve düşünürü John Gray'e göre neoliberalizm, pagan ve Hıristiyan değerlere dayalı, apokaliptik bir seküler din olup, nihai hedefi post-apokaliptik bir yeryüzü cennetidir. Bu cennetin en etkili pazarlamacısı ise, hem krizlerde hem de normal zamanlarda Hollywood merkezli Amerikan sinema endüstrisi.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, ekonomik kriz, küresel serbest piyasa, korku, apokaliptik, Hollywood filmleri, bilinçaltı operasyonları, dünya şirketi.

FINANCIAL-ECONOMIC CRISES AND HOLLYWOOD'S SOCIAL TRANSFORMATION OPERATIONS BY HORROR MOVIES

ABSTRACT

The fastest change and transition in the human history is neoliberal capitalism's 30 year global free market politics project which affects every part of the world with 1978 Washington Consensus. According to John Gray who is a well known academician and an intellectual of the new right-wing, neoliberalism is an apocalyptic secular religion which is based on pagan and Christian values and its ultimate goal is post-apocalyptic heaven in the real world. The best marketing expert of this heaven is, Hollywood based American cinema industry in crisis as well as in regular times.

Key Words: Neoliberalism, economic crisis, global free market, horror, apocalyptic, Hollywood movies, subconscious operations, world companies.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi, İletişim:
rkurtoglu@hotmail.com

1. GİRİŞ: KÜRESEL SERBEST PİYASA İÇİN DÖNÜŞÜM

Yeni Dünya Düzeni teorisyenleri, milletlerarası gelişmeleri ele alırken MERKEZ ve ÇEVRE kavramlarını kullanmaktadırlar. Bu kavramlar ekonomik-kültürel-siyasi küreselleşme anlamında ulusötesi endüstri-finans kompleksleri ile Hollywood'un merkez olarak çevrenin içine doğru genişleyip yayıldığı, yerli toplumları her şeyleri ile istila ettikleri anlamını taşımaktadır. Dünya nüfusunun 2.5 milyardan fazlası, temel sağlık hizmetlerinden mahrumdur. Her sene beş yaşın altındaki çocuklardan 11 milyonu yani her gün 30 bin çocuk, önlenebilir sebeplerden dolayı ölmektedir.¹

İnsanlık tarihinde özellikle 1970'lerin sonundan itibaren bir ilk gerçekleşti. Yeryüzünde yaşayan yedi milyar dolayındaki insan topyekûn, hızlı ve sağlıksız bir değişim ve dönüşüm yaşadı. Bu değişim ve dönüşümün en önemli motoru Amerikan film endüstrisinin merkezi olan Hollywood'dur. Bu merkezin kontrolünde imal edilen sinema filmleriyle televizyon dizileri neoliberalizmin istediği **tek tip** insan yetiştirmek için, inanılmaz, bilinçaltı (subliminal) etkilemesine yönelik, projeleri çocuklardan yetişkinlere uygulamaya koydu. Çocukları erken buluşa erdiren, bilinçaltlarına sürekli cinsel içerikli algılar gönderen çizgi filmler, (Örnek: Aslan Kral The Lion King ve Küçük Deniz Kızı Mermaid)² her şeyi olan fakat tükettikçe hiç mutlu olmayan fertlerden oluşan devasa kitleler meydana getirildi. Kendisi de eski bir neomuhafazakar (yeni muhafazakar) olan Almanya'nın en etkili sağ kanat gazetesi Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ)'nin yayıncısı Frank Schirrmacher'in Ego-Das Spiel, Des Lebens kitabında söylediği gibi **ego manyak** bir insanlık oluşturuldu.

Bu süreçte metazori değil, eğlendirerek ikna eden iletişim çalışmaları kullanıldı /kullanılmaktadır. Genel bir taktik olarak hedef:kitlenin alışkanlıklarını değiştirmek için korku meydana getirmek, cezalandırmak, hevesini kırmak ve bireyi usturuplu yöntemlerle tehdit etmek gibi yollara da sıklıkla başvurmak suretiyle arzu edilen tutum ve davranışlarda bulunmaları hedeflenir. Bunun en önemli vasıtalarından biri korku filmleridir.

“Korku unsuru, bu açık görünümünün dışında bilinçaltı mesajlarda kullanılan ana unsurlardan da birisidir. Ölüm ve korku içeren mesajlara

¹ Gary Gardner, “The Challenge for Johannesburg: Creating a More Secure World”, Worldwatch Institute, State of the World, 2002, s.7.

² Sefer Darıcı, “Subliminal İşgal – Bilinçaltımızı Ele Geçiren Mesajlar”, Destek Yayınları, İstanbul 2012, s.345-346.

beynin verdiği tepki diğerlerine verilenlerden oldukça farklıdır. Bilinçaltı mesajlarda kullanılan gizli imgelerde korku faktörü sıklıkla yer alır. Bu bazen bir yazı şeklinde, bazen garip ve dehşete düşüren yüz ifadeleri, kurukafalar, semboller şeklinde olmaktadır.”³

ABD'nin Irak'ı işgalinde kullandığı askeri doktrinin adı ilginç bir şekilde İncil kökenli ve Evanjelist Hıristiyan teo-siyaset söylemlerine uygun olarak ŞOK ve DEHŞET ismini taşımaktaydı: “Şok ve dehşet genelde tehditle işleyen toplumun belirli unsurlarına/kesimlerine, topluma ya da yönetim kademelerine anlaşılmasız gelen korkular, tehlikeler ve yıkıma yol açan olgulardır. İçinde yaşadığımız ve fırtınalar, kasırgalar, depremler, sel baskınları, kontrol altına alınamayan yangınlar, açlık ve hastalıklarla şekillenen tabiat, şok ve dehşet doğurabilmektedir.”⁴

ABD devlet politikasının temel taşları kurucu elitlerin/ataların Amerikan kimliğine yükledikleri KURUCU efsanelerinin köklerinde gizlidir. Bunlar; a-Vahşi Batı, b-Sınır, c-Tepedeki Ev, d-Belirlenmiş Kader'dir ve ABD'nin hem içeride hem dünya ile siyasi-iktisadi-askeri ilişkilerinin stratejik çerçevesini belirler.⁵ Yukarıdaki dört unsur da Kabala ve Kitab-ı Mukaddes kaynaklıdır.⁶

Amerikalı gazeteci David L. Robb Hollywood Operasyonları(Operation Hollywood) adlı kitabında Pentagon'un savaş filmlerine sansür uyguladığını ve Hollywood yapımlarının psikolojik operasyon unsurlarıyla hem Amerikan halkını hem de insanlığı yanılttığını iddia ediyor.⁷ New York Times'ın eski muhabirlerinden Stephen Kinzer, ABD'nin küresel operasyonlar içinde yer almasının üç aşamalı olduğunu ve bunlardan birincisinin ABD merkezli ulusötesi şirketlerden gelen talep olduğunu ifade ediyor.⁸ Bu şirketlerin de gerek doğrudan gerek Wall Street üzerinden Hollywood'daki devasa yapımcı şirketlerle ilişki içinde olduğu

³ Sefer Darıcı, “Subliminal İşgal – Bilinçaltımızı Ele Geçiren Mesajlar”, Destek Yayınları, İstanbul 2012, s. 37.

⁴ Harlan K. Ullman and James P. Wade, “Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance”, NDU Press Books, Washington D.C, 1996, p. 110.

⁵ Jean-Michel Valantin, “Küresel Stratejinin Üç Aktörü.Hollywood Pentagon ve Washington”, Türkçesi: Ömer Faruk Turan, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2006, s.7-28.

⁶ R. Kağan Kurt, “Türkler ve Mesihusa”, Truva Yayınları, İstanbul 2007, s.108-109.

⁷ David L. Robb, “Hollywood Operasyonları”, Türkçesi: Sinan Okan, Güncel Yayınlar, İstanbul 2005, s.9-411.

⁸ Stephen Kinzer ile Yapılan Mülakat, 21 Nisan 2006, www.democracy.org.

gizli bir durum değil. Hasılı insanların şuurlarını kazanmak toprak kazanmaktan daha önemlidir.

Kollektif şuurlarını /bilinçaltını oluşturan öğelere arketipler yani modeller adı verilir. Jung onları dominantlar, mitolojik ya da ilkel figürler olarak da isimlendirmiştir. Bir arketip, bir şeyi belirli bir yolla tecrübe etmeye yönelik öğretilmemiş bir eğilimdir. Arketipin kendisine özgü bir şekli yoktur, fakat gördüğümüz ya da yaptığımız şeyler üzerinde DÜZENLEYİCİ BİR PRENSİP rolünü üstlenir. Bir diğer anlatımla bir arketip uzaydaki bir karadeliğe benzer; orada olduğunu sadece içine çektiği madde ve ışık sayesinde anlayabiliriz. Bilinçaltı mesajlarında en çok kullanılan iki arketip, “doğum” ve “ölüm” arketipleridir. Bunların insanlar arasındaki etkisi hem yüksektir hem de nisbi olarak kişiden kişiye büyük fark göstermez. Şuurları bu iki arketipin mevcut olmasına ve meydana gelmesine sebep olacak hayati tecrübelerimize ilişkin hadiseleri bire bir bu arketiplerle ilişkilendirir. Korku ve dehşet bazı kaynaklarda ayrı birer faktör gibi gösterilse de gerçekte bilinçaltının çalışma prensibi ve beyin tarama deneylerinde açıkça gösterdiği üzere doğrudan ölüm arketipi ile alakalıdır.⁹

Toplumun içinde bulunduğu hoşnutsuzlukların, derin travmaların göstergelerini sinema filmleri üzerinden değerlendirip yorumlayan bir kısım uzmanlar, korku, bilim kurgu gibi fantastik muhtevalı sinema türlerini **kriz sineması** ya da **kriz filmleri** olarak kategorize etmektedirler.¹⁰ “Bu kategori seçimi üzerinden sinemanın toplumsal değişimlerle birebir ilişkili olduğu söylenebilir. Hollywood sineması düşünüldüğünde, bu ilişkinin belirleyicisi olan ABD hükümetinin duruşu ve ideolojisi ile ilgili paralelliklere sahip olduğu göze çarpmaktadır... **Ekonomik** krizin etkileri Hollywood korku sinemasının arkasına saklanmakta ve korku filmlerinin üretimindeki artış, krizin oluşturacağı herhangi bir direncin şiddetsiz bastırılmasına neden olmaktadır... Hollywood korku sinemasının mizanseni, konusu, kurgusu ve senaryosu farklıdır.”¹¹

⁹ Sefer Darıcı, a.g.e, s.130.

¹⁰ Michael Ryan ve Douglas Kellner, “Politik Kamera”, Türkçesi:Elif Özsayar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1997.

¹¹ Ed. Hale Balseven ve Fuat Ercan, “Kriz ve Türkiye – Aşınan Teoriler” İçinde Sevde Yazıcı, “Kriz ve Korku: Sinema Üzerinden Krizin Sinemasal Algısı”, Phoenix Yayınları, Ankara 2013, s. 19-20.

2. KRİZLER – HOLLYWOOD’UN KORKU SİNEMASI VE BİLİNÇALTI OPERASYONLARI

Medya tanımı içinde yer alan Hollywood yapımları sadece eğlendirmek için üretilmez. Hollywood’un dev film şirketleri ile Wall Street bankaları, finans şirketleri ve bankerleri arasında mutlaka kesişen ve birleşen bir yol vardır. “...Diğer işlevlerinin yanı sıra, medya kendisini denetleyen ve finanse eden güçlü toplumsal grupların çıkarlarına hizmet eder ve onların lehine propaganda yapar... Bunu kaba müdahaleyle değil, uygun çizgide düşünen personelin seçilmesi, editörlerin ve çalışan gazetecilerin kurum politikasıyla uyumlu öncelikleri ve haber değeri kriterlerini içselleştirmeleri sayesinde başanılır.”¹²

Yeditepe Üniversitesi’nin davetlisi olarak İstanbul’a gelen Rusya’daki İvanovo Üniversitesi profesörlerinden Dr. Dmitry Polyvyanny; özellikle gerçeğin göreceliliği hususunda yaptığı çalışmalarıyla tanınıyor. Savunduğu tez: “Özellikle medyada, sinema ve televizyon kanallarında var olmayan birtakım olayların programlarının yayımlanmasıyla çeşitli ülkelerin kamuoyları dehşetli bir şekilde yanıltılıyor.” Fransız düşünür Jean Baudrillard’ın görüşünden yola çıkarak bu derin yanıltmaya CNN etkisi adını veriyor.¹³

Yapılan bilimsel araştırmalara göre medyanın en önemli etkili aracı televizyon, duygusal beyin de denilen **limbik** sistemin çocuklarda gelişmesini engelliyor ve böylece beyin kendi imgelerini üretmez hale gelip sadece televizyondaki görüntülerin imgeleri etkisi altında kalarak onun sunduğu kadarıyla düşünebilir hale geliyor. Bir başka husus, **limbik** sistemin çocuğun gelişimindeki diğer önemi de beyindeki limbik sistemin gelişimi eş zamanlı olarak çocukların vicdan duygularının gelişimini de sağlıyor. Yani doğru orantılı bir gelişim söz konusu. Eğer beyindeki limbik sistemi yeterince gelişmez ise vicdan kavramını tanımayan **terminatör** türü insanların yetişmesine sebep oluyor.¹⁴

Bir diğer medya organı bilgisayar ve elbette bilgisayar oyunları. Bilgisayar oyunlarını en fazla üreten ülke olan Amerika’da yapılan bir

¹² Edward S. Herman ve Noam Chomsky, “Rızanın İmalatı – Kitle Medyasının Ekonomi Politikası”, Türkçesi: Ender Abadoğlu, bgst Yayınları, İstanbul 2012, s.15.

¹³ Prof. Dr. Dmitry Polyvyanny, Leyla Tavşanoğlu Mülakatı, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Aralık 2012.

¹⁴ Dr. Ruhi Ersoy, “Çocuk, Şiddet, TV, Bilgisayar Oyunları ve Katliamlar”, Ortadoğu Gazetesi, 19 Aralık 2012.

araştırma, bu oyunların çocuk ve gençleri hem hantal, hem saygısız hem de saldırgan yaptığını ortaya koymuştur.¹⁵ “Bilgisayar oyunları, toplumların bir parçası olma yolunda hızla ilerlemektedir ve yapılan araştırmalar oyun kültürünün, toplumlar üzerinde kültürel, ekonomik ve sosyal etkilerinin gittikçe yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.”¹⁶

Dünya, 1978 Washington Mutabakatı ile birlikte ulus ötesi şirketlerin önderliğinde gittikçe küçülürken, dilden dine, kültürden cinsiyete kadar her şey satılabilir birer metaya dönüştürülmüştür. Bu sürecin en etkili silahı çocuk, genç, kadın ve erkek toplumun her kesimine, bilinçaltına yönelik yapılan propagandadır. Bu bağlamda “büyük paralar harcanarak çekilen filmler, küresel bankerlerin emrinde olan sinema sanayi, özellikle çocuklara ve gençlere yönelik küresel yapımlar, oyunlar ve diğer ürünler... Hepsi temelde MASUM görünürler... Peki, gerçekten masum mu onlar?”¹⁷

“Propaganda modeli, ana-akım medyanın davranışı ve performansındaki kapsamlı başarıyı, onun şirket karakteriyle ve hakim ekonomik sistemin ekonomi politikasıyla bütünleşmiştir. Bu nedenle, ağırlıklı olarak medya girişimlerinin kapsam bakımından büyümesi, medyanın tedrici olarak merkezileşmesi ve belirli ellerde yoğunlaşması, çok çeşitli medya türlerini (film stüdyoları, TV şebekeleri, kablolu kanallar, dergiler ve yayınevleri) denetleyen medya gruplarının büyümesi ve küreselleşme sürecinde medyanın sınır ötesine yayılması, aile denetiminin yerini tedrici olarak daha geniş bir patron takımına hizmet eden ve daha sıkı bir şekilde piyasa disiplinine tabi olan profesyonel yöneticiler almıştır.”¹⁸ Özet olarak ABD medyasının durumu propaganda modeli bağlamında böyle. Peki bu devasa mekanizma kaç kişinin hakimiyetinde?

“Medya dünyasına hakim olan dokuz devin – General Elektrik hariç- hepsi medya içinde büyük çapta holdingleşmeye gitmişler ve muhteva üretimi kadar dağıtımda da büyük bir rol üstlenmişlerdir. Bunlardan dört tanesi – Disney, AOL Time Warner, Viacom ve News Corporation – başka şeylerin yanı sıra, filmler, kitaplar, dergiler, gazeteler, TV programları, müzik, videolar, oyuncaklar ve lunaparklar üretir: TV, radyo yayıncılığı ve kablolu sistemlere sahip olmaları, perakende satış mağazaları ve sinema salonları zincirleri sayesinde yaygın dağıtım imkanları vardır. Aynı zamanda

¹⁵ NTVMSNBC, “Bilgisayar Oyunları Saldırgan Yapıyor”, 24 Kasım 2004.

¹⁶ Ömür Kurt, “Küçük Adamlara Büyük Oyunlar”, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013, s.140.

¹⁷ Ömür Kurt, a.g.e, s.13.

¹⁸ E. Harman ve N. Chomsky, a.g.e, s.16-17.

haberler, zaman zaman araştırma raporları ve belgeseller de hazırlarlar. Fakat bu pop-kültür devlerinin liderleri daha çok ABC televizyonundaki Who Wants to Be a Millionaire (Kim Bir Milyoner Olmak İster) ve CBS televizyonundaki Survivor gibi büyük seyirci kitlesi toplayan şovlar ya da ilgileri ve kaynaklarının odak noktasını oluşturan ve çapraz – satış¹⁹ sinerjilerini mümkün kılan Disney’in Lion King’i (Aslan Kral) gibi filmleri içeren eğlence sektörüyle ilgilenirler.”²⁰

Film ve kitap gibi medyanın önemli branşları uzun yıllardan beri kapsamlı küresel pazarlara sahipti; ama milli medya sistemleri, kültür ve siyaset üzerinde belirleyici etkilere sahip küresel bir medya sisteminin oluşması sadece son yirmi senede gerçekleşti.²¹

Bir diğer anlatımla 1978 Washington Mutabakatı ile başlayan Yeni Dünya Düzeni projesinin küresel serbest piyasa, onunla bağlantılı olarak küresel reklamcılık ve film endüstrisinin hızla büyümesi, ulusötesi operasyonlarda denetimi kolaylaştıran gelişmiş iletişim teknolojileri, ulus devletlerin hükümet politikaları üzerinde kurulan baskılarla neoliberal ideolojinin pekiştirilmesi bu süreci hızlandırdı. “ABD ve diğer Batılı ülkelerin hükümetleri, merkezleri kendi ülkelerinde bulunan ve bir an evvel yurtdışına yayılmayı arzulayan şirketlerin çıkarlarını desteklediler. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) da aynı şeyi yaptılar; ulusötesi şirketlerin erişimini dünyanın her yanındaki medya pazarlarına doğru genişletebilmek için gayret gösterdiler ve bunda başarılı oldular. Neoliberal ideoloji, yayın istasyonları, kablo ve uydu sistemlerinin mülkiyetini özel ulusötesi yatırımcılara açan politikaların entelektüel gerekçesini sağladı.”²²

Günümüz toplumlarına baktığımızda nevroitik bir yapının egemen olduğunu görürüz. Neoliberalizmin **liberal görünümlü demokratik söylemli** iktidarları görünürde demokratiktir. “Çünkü aksini gösteren istek ve dürtüleri, bilinçaltında keşfedilemez bir yerde durmaktadır. Neoliberal iktidarın altında toplumda bilinçaltını keşfedilir hale getirecek olan, dışsal

¹⁹ İngilizce cross-selling: Mevcut müşterilerinin geçmişte satın aldıkları ürünleri temel alan yeni ürünleri piyasaya süren satış stratejisi. Çapraz satış müşterinin ürününü satın aldığı şirkete bağlılığını artırmak ve muhtemel rakiplere yönelmelerini azaltmak için planlanır.

²⁰ E. S. Herman ve N. Chomsky, a.g.e, s.17-18.

²¹ Edward S. Herman ve Robert McChesney, “The Global Media”, Cassell, Londra, 1997.

²² E. S. Herman ve N. Chomsky, a.g.e, s.18.

somut bir baskı veya kötülük de yoktur. Görünmeyeni yok sayan, görseleliğe alışmış modern toplumda ise bu nedenle, ekranın arkasına geçen ve büyük toplumsal çerçeveyi görerek olumsuzluklara direnmeye çalışan çok az bilinç çıkmaktadır.²³

Ekonomik krizlerin sonucunda oluşan toplumsal bunalımın psikolojik gelişimi, kültür endüstrisi içinde yer alan kurumlarla şekillenir. Bunun sebebi, kültürel etkinliklerin öyle ya da böyle olsun, insanın varlığını ifade etmesinin ve bunu paylaşmasının bir yolu olmasıdır. Verilen mesajların toplumu neye doğru yönlendirdiği ise çok önemlidir. Bu sebeple, kültür endüstrisinin kurumlarının en büyük özelliği, sinema gibi serbest zamanın kültürel etkinlikleri üzerinden kitleleri kontrol etmesi ve neyi nasıl düşüneceğini söylemesidir.²⁴ Bilinçaltımız öğrenilmiş davranışlara, hayati tecrübelerimize ilişkindir.²⁵ Özellikle Hollywood yapımı filmlerin kurgularında ve senaryo içeriğinde bireyde meydana getirilmek istenen ruh haline ilişkin sahneler yer alır. Filmin senaryosu ve çekim tekniği yalnızca bilinçaltı düzeyde değil, bilinç düzeyinde de belli bir ruh hali oluşturur. Şiddet, ölüm gibi korku ve kaygı yaratan, aşk, cinsellik, seks gibi haz duyguları meydana getiren bu ruh hali asıl mesaja önceden zihinsel bir hazırlık oluşturur. Bu durum filmin genellikle sonuna doğru daha fazla yerleştirilen bilinçaltı mesajlara alt zemin, duygu durumu hazırlar ve etkinliğini artırır.²⁶

Hollywood filmlerinin mesajlarının etkili olmasında, ideolojisini fantazyalara dökerek, gerçeklikten uzaklaşmak isteyen kitleleri harekete geçirmek veya bireyleri aynılaştırmak (stereotipler) için verilen mesajın herkesin anlayacağı ve paylaşacağı en basit dile indirgenmesi önemli bir tercihtir. “Çünkü Hollywood toplumun nabzını tutmak için üslubunu basit tutarak ve konularını da herkesin bildiği konular üzerinde seçerek, mesajını en etkili şekilde iletmektedir. Kontrol, neoliberal kapitalizmin toplumun kültürel dinamiklerini korku duygusuyla bir baskı aracı olarak kullanması ile gerçekleşmekte ve Hollywood da bütün dünyaya ulaştırdığı aynı mesajla, bu korkunun bütün coğrafyalara dağılmasını sağlamaktadır.”²⁷

²³ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.21-22.

²⁴ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.23.

²⁵ S. Darıcı, “Subliminal İşgal”, s.189.

²⁶ S. Darıcı, a.g.e, s.198.

²⁷ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.23.

Neoliberalizmin **tek tip** insan modeli, “kendi varoluşu için bile özün değil, fetişleştirilmiş görünüşün egemen olduğu yarışmacı, temellükçü ve yoğun bir yabancılaşmaya dayanan çağdaş topluma”²⁸ ait bir bireydir.

Başta Hollywood sineması olmak üzere kitle medyası, mesajları ve sembolleri sıradan insanlara ileten bir sistem olarak hizmet verir. Eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve fertleri toplumun bütününe eklemeyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını bilinç ve bilinçaltına yerleştirmek fonksiyonları arasındadır. Refahın ve sermayenin belli ellerde toplandığı ve önemli çıkar çelişkilerinin bulunduğu bir dünyada bu rolü yerine getirmek sistematik bir propagandayı gerektirir.²⁹

Güç manivelalarının bir devlet bürokrasisinin elinde bulunduğu ülkelerde çoğu zaman resmi sansür yoluyla tamamlanan medya üzerindeki tekeli denetim, medyanın hakim bir seçkinler grubunun çıkarlarına hizmet ettiğini açıkça ortaya koyar. Medyanın özel ellerde bulunduğu ve resmi bir sansürün olmadığı yerlerde ise işleyen bir propaganda sistemini görmek çok daha zordur... Propaganda modeli servet ve güç eşitsizliğine, onun kitle medyasının çıkarları ve seçimleri üzerindeki çok boyutlu etkisine odaklanır.³⁰

Medya sektörünün bir parçası olan Hollywood merkezli Amerikan film endüstrisi doğrudan görsel ve bilinçaltına yönelik operasyonlarıyla küresel çapta tek tip insan oluşturma hedefinde önemli ölçüde başarılı olmuştur. Buradaki en önemli nokta, kişiliğin modernite tarafından üretilmiş belli stereotiplerin kalıpları ve anlayışı içine girmek mecburiyetinde olması ve bunun sonucunda yabancılaşma ile kendiliğinden / tabiliğinden giderek uzaklaşmasıdır. Bu uzaklaşma, modern insanın sonsuz kendini arama telaşına ve mevcut olduğu dünyanın gerçekliğinden çeşitli şekillerde kaçmasına sebep olmaktadır. Bu duruma sinema, Hollywood sineması bağlamında bakıldığında, neoliberal kapitalizmin diğer sindirme mekanizmalarının devamlılığını sağlamak için korku sineması, bir hatırlatıcı olarak reel korkunun simülasyonunu oluşturmakta ve bir de bunu eğlendirme maksatlı yaptığını iddia etmektedir. Oluşturduğu simülasyon gerçeklikten kaçmak isteyen modern bireyin sığındığı en önemli yerlerden birisi olur. Korku sinemasının, özellikle Hollywood yapımları sindirme politikası için çalışan bir mekanizma, bir propaganda aracı olduğu gerçeği, görüntü

²⁸ Ünsal Oskay, “Çağdaş Fantazy”, Der Yayınları, İstanbul 2000, s.65.

²⁹ Alex Carey, “Reshaping the Truth: Pragmatists and Propagandists in America”, Meanjin Quarterly, Cilt 35, 1976, No:4.

³⁰ E. S. Herman ve N. Chomsky, a.g.e, s.72.

efektlerinden oluşan albenili paketinin altında kolaylıkla gizlenmektedir. Burada söylem ve bağlam çok önemlidir. Kültür endüstrisi içinde bu endüstrinin en zararsız unsuru gibi görünen eğlence sektörü, Hollywood sinemasının gösterme gücünü, doğrudan anlatma yeteneğini, kitleleri dönüştürmek ve pasifize etmek için kullanmaktadır. Hollywood yapımı korku filmleri ekonomik / finansal krizin etkilerini hafifletmek için seyreden kitleyi daha korkunç; üstün bir gizli güç ile tehdit eder. Bu gücün varlığı ile seyirciler tehdit edildiğinde, tehdit edildiklerini değil, eğlendiklerini ve bunun sadece bir film olduğunu düşünürler.³¹ Bu arada her bir seyircinin bilinçaltına olmasını istedikleri yönde mesajlar ardı ardına yüklenmiştir. Korku hem bireyin hem de kitlelerin öngörülemezlik sınırlarını daraltır. Böylelikle eşitsizliğe, haksızlığa, adaletsizliğe karşı koyacak olanın direnci hem manen hem de madden zayıflatılır. Çünkü korku filmlerinin seyirciye verdiği endişe hissi ile kalplerin güçlü inancı ve bireyin cesareti kırılmağa başlamıştır. Bu mealde Hollywood yapımı korku filmlerinin bireyin bilinçaltına yerleştirdiği endişe kumkumasının en ürkütücü yanı, bildiğin ve her gün gördüğün şeylerin bir anda insana bildiğinden daha farklı ve yabancı gelmesidir. İşte bu yabancılık ve bilinmezlik hissi sayesinde her gün bilinen bir şeyin arkasına bir başka gizlilik ustaca eklenir ve bu durum tehdidin ta kendisini oluşturan subliminal (bilinçaltı) etkinin ta kendisidir.

Yapılan araştırmalara göre ekonomik kriz sonrasında liberal partilere oy verme oranı arttığı gibi, korku filmlerinin sayısı ve seyretme oranı da artmaktadır.³² Çoğu Hollywood yapımlarında insanları ekonomik krizden ve/veya tehdit oluşturan herhangi bir şeyden korumak için **otoriteye bağlılık, Mesihî kurtuluş, post-apokaliptik bir cennet** gibi mesajlar filmin sonuna doğru giderek artan bir dozajda veriliyor. Ekonomik / finansal kriz birey ve kitlelerde meydana getirdiği endişeyle bir korku filminden çok da farklı değildir aslında. Krizin sonunda ortaya çıkan tablo tam anlamıyla **evin içindeki bir tehdide dönüşmüştür** artık. Ceplerimizde taşıdığımız, varlığımızı, ailemizi sömüren, korku filmlerindeki bir zombi ile beraberizdir. Bir vampir gibi kanımızı emen canavar ile karşı karşıyayızdır. Endişeler kumkumasına yol açan ya da onu daha da derinleştiren bu türden etkiler bireylerde depresyona sebep olmaktadır. Depresyon ise küresel anlamda prozac ve türevi antidepresanların kullanımını olağanüstü yaygınlaştırmıştır.

³¹ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.24.

³² Sevde Yazıcı, a.g.e, s.25.

Nitekim, T.C. Sağlık Bakanlığı ve Türk Tabipler Birliği raporlarına göre 2012 yılında Türkiye’de 37 milyon kutu antidepresan kullanılmıştır.

İstatistikî veriler gösteriyor ki, ekonomik krizin patlak verdiği yılların sonrasında Hollywood yapımı korku filmlerinin sayısında net bir şekilde artış görülmektedir. Bu da ekonomik kriz ile Hollywood sineması arasında bir bağ olduğu fikrini güçlendirmektedir.³³

Ünlü Kabalist pop şarkıcısı Madonna Hollywood, adlı şarkısında şöyle der: “Hafızamı kaybettim Hollywood’da, Milyonlarca düşüm oldu iyisiyle kötüsüyle, Hollywood’un havasında bir şeyler var, Kaçmayı denedim ama hiçbir zaman yapamadım...” Bir başka meşhur isim Marilyn Monroe ise, “Hollywood, öpücüğünüze iki milyon dolar, ruhunuza iki dolar verilen bir yerdir.” diyor.³⁴

Ekran Gerçekliği: Çok önemli olan bu kavram Baudrillard’ın Simulakra’sındaki gibi nesnel gerçeklikten ayırt edilemeyen ve onun yerine geçebilen bir sanal gerçeklik olarak da düşünülebilir. Beş duyumuzla nesnel dış alemden aldığımız duygularımız yerlerini her geçen gün ekranlardan aldığımız sanal gerçekliğe terk etmektedir... Bilgisayar, televizyon, cep telefonu, monitörler başında geçirdiğimiz süreyi bir düşünün! Beş yıl öncesine ya da on yıl öncesine göre ekran başında geçirdiğimiz süre ne kadar arttı?³⁵

Özellikle 1970’lerde piyasaya sürülen bir tür olan felaket filmlerinin başlangıcı ABD’de WASP’lar ile Musevilerin arasındaki buzların eridiği döneme rastlar. Hollywood sineması dünyanın sonu teorilerini ince işlemektedir artık.³⁶ 1968 dönemiyle birlikte Hollywood’da yıllık korku filmi üretim sayısı ikiye katlanmış, 2000 yılı sonrası korku filmlerinde ise bu oran üç katlık bir artışa çıkmıştır. 1970’te Hollywood’un çektiği korku filmi sayısı 13 iken, 1980’de 40, 1990’da 72, 2000’de 71, 2005’te 181 ve 2009’da 745 film.³⁷ Korku filmleri ile ekonomik kriz süreci sonrasında yapay ve insani olmayan, neoliberal – küresel serbest pazar ideolojisinin acıları unutturmak için kitle iletişim vasıtalarından sinema yoluyla insanların bilinçaltılarıyla oynayıp, endişelerini manipüle etmesi ve duygularını

³³ Sevede Yazıcı, a.g.e, s.26.

³⁴ Ramazan Kurtoğlu, “Evanjelizm – Hollywood ve Kabala’nın 13. Havarisi”, Sinemis Yayınları, Ankara 2012, s.166.

³⁵ Levent Seçkin, “Çok Önemli Bir Kavram Ekran Gerçekliği”, Bilim ve Ütopya Dergisi, Aralık 2011, Sayı:210.

³⁶ Ramazan Kurtoğlu, “Evanjelizm”, s.171.

³⁷ Sevede Yazıcı, a.g.m, s.26-36.

sömürmesidir. Bu manipülasyonun sonucu ise kitlelerin sessizliğidir. Nevrotik korkuyu besleyen korku filmleri aynı zamanda öğrenilmiş çaresizliği de kışkırtır. Bir diğer söyleyişle öğrenilmiş çaresizlikle beslenen depresyon, nevrotik korkunun beslediği gündelik bir ruh halidir. Çünkü nevrotik korku, insanın yaptıklarının cezasını çekmesiyle ve bunları değiştirememesiyle ortaya çıkmış ve ferden direnç dinamiklerini kırarak, hayata karşı mücadele etmek isteğini yitirmesine sebep olmuştur. Öğrenilmiş çaresizlik ise, bunalımdaki insanın, ne yaparsa yapsın boşuna olduğunu, hiçbir şeyi değiştiremeyeceği düşüncesini ve hayatları boyunca hiçbir şeyi kontrol edemeyeceklerini öğrenmeleri ile meydana gelir.³⁸

Hollywood yapımı korku filmlerinde çoğu kez bireysel pişmanlıklar üzerine ağır vurgular yapılır. Bu neviden vurgu ekonomik finansal krizin sebeplerini ve sonuçlarını bireysel boyuta indirgememize ve yaşanan bütün toplumsal meselelerin nedenlerini tek tek kişilerde aramamıza yol açacak alt metindeki derin mesajdır.³⁹ Esasen neoliberal apokaliptik ütopyayı⁴⁰ kurgulayan elitlerin istediği de budur. **Mesele sistemde değildir. Sistemin dışına çıkan birileri bu felakete sebep olmuştur.** Günah keçisi bulunur ve kurban edilir. Ekonomik krizin iş, para, hayat garantisi gibi unsurların kaybedilmesiyle sebep olduğu insanlık şerefi ve haysiyetindeki kırılma, korku filmlerinde insanın akıldan kurtulup sadece güdüselliğe indirgenmiş olmasıyla, toplumsal değerlerden arınmış medeni olmayan insan hayatının yerilmesiyle ibret verici bir olguya dönüştürülür. Hollywood'un geleneksel senaryoları belli temalar üzerinde dönerken, benzer unsurları, benzer misyonlar için kullanır. Hollywood'da her mesajın bir gayesi vardır. hiçbir film yalnızca eğlendirme maksatlı değildir.⁴¹

Bu çalışmamızın ilham kaynağı olan bilim kurgu korku ve korku filmlerinden bazıları The Exorcist(1973), Armagedon(1998), Blade Runner veya Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?(1982), Minority Report(2002) ve The Ruins(2008). Elbette daha yüzlerce örnek verilebilir. Çünkü Hollywood bu hususta oldukça cömert bir yapım listesine sahip. Zaten neoliberal kapitalizmin küresel serbest piyasa seküler dini⁴²'nin yeryüzünü

³⁸ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.28.

³⁹ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.29.

⁴⁰ John Gray, "Kara Ayin-Apokaliptik Din ve Ütopyanın Ölümü", Türkçesi: Bahar Tırnakçı, YKY, İstanbul 2013, s.11-257.

⁴¹ Sevde Yazıcı, a.g.m, s.31.

⁴² John Gray, a.g.e, s.11-42.

“World Company” (Dünya Şirketi) haline dönüştürme siyasetinin en etkili silahı Hollywood sinemasıdır yargısı da abartı sayılmamalıdır.

Subliminal mesajın zihinde daha kısa sürede daha fazla etki meydana getirmesi algısal süreçle alakalı bir durumdur. İnsanın algı sürecinde algılara verdiği tepkiler sadece o anı (mesajın verildiği anı) kapsamaz. Geçmiş yaşantı ve tecrübelerle, hafızadaki diğer verilerle de ilgilidir. Algısal süreç bilinç düzeyinde bütüne yöneliktir ve ayrıntıları ancak bilinçaltı düzeyde kavrar. Bilinçaltı mesaj detaylı şekilde ve bilinçli düzeyde fark edilemeyecek ayrıntıda ve parçalar halinde hazırlanır.⁴³ Hollywood, ekonomik kriz sonrası yaptığı korku filmlerindeki mesajlarla, krizin, ekonomik bunalımından meydana gelecek adaletsizlik karşısında duygularıyla hareket eden ve sürü kabullerin dışına çıkanlarla alakalı çok büyük bir kabusun bulunduğunu dile getirmektedir. Sinema zor yerine eğlenceyi, uzlaştırma ve sosyalleştirme stratejisi olarak kullanmaktadır. Bu durum, eğlencenin tenkide olan mesafesinin uzaklığı pek çok şeyin üstünü örtmekte sinema-film endüstrisini en tehlikeli kitle dönüştürme aracı haline getirmektedir. Eğlence kavramı (have fun) şemsiyesi altında meşrulaştırılan; kültürün korku unsurlarının eğlenceli olması hali diğer psikolojik hareket kurumlarının işlediğinden daha etkili ve görünmez bir stratejik siyasaya dayanmaktadır. Tam da bu noktada küresel ölçekte bir farklılık ortaya çıkmakta, özellikle Hollywood sineması insanın bilinçaltını etkilemekte diğer bütün psikolojik harp kurumlarından daha bir önceliğe sahiptir. Çünkü insanların serbest zamanlarını düzenleyerek bireylerin hayat ritimlerini ve ritüellerini sistemin istediği doğrultuda değiştirmektedir. Bir film tecrübe olarak, insanın bilincini (şuurunu) uykuya yatırmakta ve kişiyi bilinç altındaki güdüsel, birincil sezgilerine hapsedmektedir. Karanlık bir ortamda, dev boyutlardaki görüntü ve yüksek sesin sarıp sarmaladığı kişi sinema salonunda bir filmi seyretmekten çok daha fazlasını tecrübe edinir. Zira bir film hem gözü, hem kulağı uyarması itibarıyla düşünmeye ve direnmeye pek fazla yer ve zaman bırakmaz.⁴⁴

Neoliberalizmin küresel serbest Pazar ütopyası pagan, judeo-Hıristiyan inançlardan beslenen seküler siyasi ideolojisini⁴⁵ en iyi sinema endüstrisini kullanarak meşrulaştırmakta kitlelerin aklını uyutarak yeni yeni endişe unsurları oluşturmaktadır. Artık ortada rasyonel kapitalizm yok. Kapitalizmin **görünmez eli** de küreselleşmiş, elitist, tekelci sermayenin aşırı

⁴³ Sefer Darıcı, a.g.e, s.177.

⁴⁴ Sevde Yazıcı, a.g.e, s.34.

⁴⁵ John Gray, a.g.e, s.11-42.

büyümesi olarak dünyayı hizaya getirmekte olan finans sermayesidir.⁴⁶ Bunu tenkit edecek, sistemi ve kurumlarını sorgulayacak insan aklı Hollywood sineması tarafından uykuya yatırılmaktadır. Müslümanlığın kutsal kitabı Kuran'da “siz aklınıza danışmaz mısınız?” mealinde 700 ayet olmasına rağmen maalesefi insanlığın şimdilik bu iradeyi gösteremediği de ortada. Bu bağlamda en büyük manipülasyon unsurunun Hollywood yapımlarıyla gerçekleştirilen subliminal operasyonlar olduğunu söylemek abartı sayılmamalıdır.

3. SONUÇ: İSTİKRARSIZLIKTAN KURTULUŞ İÇİN AKILLARI UYANDIRMAK

“Bugün seçilmiş hükümetler, dünya üzerinde devletlerin büyük bölümünü idare ediyorlar. En büyük bankaların ve uluslararası şirketlerin CEO'larının büyük bölümü, aslında en iyi ve en parlak olanlardır. Ancak ne demokrasinin yükselişi ne de meritokratların güçlenmesi, piyasalar öngörüldüğü şekilde çalışmıyor, istikrarlı değil, siyasi sistem ise piyasa başarısızlıklarını düzeltmiyor, ekonomik ve siyasi sistemler tamamen adaletsiz haldeler, doğrultusunda halkın artan endişelerini yatıştırmaya yetmiyor... Öyleyse niçin elitlerin meşruiyeti ve yönetme kapasitesi kalmadı?”⁴⁷ Bu elitlerin en önemli kurumlarından biri Bilderberg Konferansları. Stephen Lendman şöyle yazıyor: “Bilderberg elitleri, içinde yaşanması uygun olmayan bir dünya planlıyor. Bu süreç dahilinde söz konusu dünyayı yok edebilirler de son kertede. Daha art niyetli bir güç tasavvur etmek zor. Amerikalı üyeler, bu gücün nelere kadir olduğunu, en kötü örneğiyle gözler önüne seriyorlar.”⁴⁸

İnsanlık kirliliği bir savaşla karşı karşıya, bir nevi hedefi tahtasına yerleştirilmiş yedi milyardan fazla insanı gizli yöntemlerle istikrarsızlaştırmaktadır. Yani kapitalizmin finansallaşmış versiyonu neoliberal küresel serbest pazar mitinin 30 yıldır yaptığı şey bu. İstikrar bozmak demek, ülkelerin sosyal ve ekonomik dokusunu bozmak üzere finansal operasyon üstadlarını göreve çağırmaktır. Ekonomik savaş hali,

⁴⁶ John Bellamy Foster, “Kapitalizmin Malileşmesi ve Kriz”, Kalkedon Yayınları, Türkçesi: Çiğdem Çıdamlı, İstanbul 2008, s.111.

⁴⁷ Ivan Krastev, “Niçin Modern Elitlerin Meşruiyeti ve Yönetme Kapasitesi Kalmadı”, Turquie Diplomatique, 15 Temmuz-15 Ağustos 2013, Sayı:54.

⁴⁸ Stephen Lendman, “Küreselleşmenin Yüce Rahipleri: Bilderberg Konferans Buluşmaları”, Turquie Diplomatique, Temmuz 2013, Sayı:54.

dünyanın finans çevrelerini kontrol eden yüce elit babaların bayıldığı türden bir kirli savaş türüdür. Her ne kadar atom bombalarından veya bombardımanda bulunulan Nagazaki'lerden, Dresden'lerden, Bağdat'lardan daha az ölümcül olmasa da, Hollywood filmleriyle akılları uykuya yatırılan günümüz insanlığına satılması daha kolaydır.

KAYNAKÇA

Balseven, Ed. Hale ve Ercan, Fuat “Kriz ve Türkiye – Aşınan Teoriler” İçinde Sevde Yazıcı, “Kriz ve Korku: Sinema Üzerinden Krizin Sinemasal Algısı”, Phoenix Yayınları, Ankara 2013.

Carey, Alex, “Reshaping the Truth:Pragmatists and Propagandists in America”, Meanjin Quarterly, Cilt 35, 1976, No:4.

Darıcı, Sefer, “Subliminal İşgal – Bilinçaltımızı Ele Geçiren Mesajlar”, Destek Yayınları, İstanbul 2012.

Ersoy, Ruhi, “Çocuk, Şiddet, TV, Bilgisayar Oyunları ve Katliamlar”, Ortadoğu Gazetesi, 19 Aralık 2012.

Foster, John Bellamy, “Kapitalizmin Malileşmesi ve Kriz”, Kalkedon Yayınları, Türkçesi:Çiğdem Çıdamlı, İstanbul 2008.

Gardner, Gary, “The Challenge for Johannesburg: Creating a More Secure World”, Worldwatch Institue, State of the World, 2002.

Gray, John, “Kara Ayın-Apokaliptik Din ve Ütopyanın Ölümü”, Türkçesi: Bahar Tırmakçı, YKY, İstanbul 2013.

Herman, Edward S. ve Chomsky, Noam “Rızanın İmalatı – Kitle Medyasının Ekonomi Polisiği”, Türkçesi: Ender Abadoğlu, bgst Yayınları, İstanbul 2012.

Herman, Edward S. ve McChesney, Robert, “The Global Media”, Cassell, Londra, 1997.

Kinzer, Stephen ile Yapılan Mülakat, 21 Nisan 2006, www.democracy.org.

Krastev, Ivan, “Niçin Modern Elitlerin Meşruiyeti ve Yönetme Kapasitesi Kalmadı”, Turquie Diplomatique, 15 Temmuz-15 Ağustos 2013, Sayı:54.

Kurt, Ömür, “Küçük Adamlara Büyük Oyunlar”, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013.

Kurt, R. Kağan, “Türkler ve Mesihusa”, Truva Yayınları, İstanbul 2007.

Kurtoğlu, Ramazan, “Evanjelizm – Hollywood ve Kabala’nın 13. Havarisi”, Sinemis Yayınları, Ankara 2012.

Lendman, Stephen, “Küreselleşmenin Yüce Rahipleri: Bilderberg Konferans Buluşmaları”, Turquie Diplomatique, Temmuz 2013, Sayı:54.

NTVMSNBC, “Bilgisayar Oyunları Saldırgan Yapıyor”, 24 Kasım 2004.

Oskay, Ünsal, “Çağdaş Fantazya”, Der Yayınları, İstanbul 2000, s.65.

Polyvyanny, Dmitry, Leyla Tavşanoğlu Mülakatı, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Aralık 2012.

Robb, David L., “Hollywood Operasyonları”, Türkçesi: Sinan Okan, Güncel Yayınlar, İstanbul 2005.

Ryan, Michael ve Kellner, Douglas, “Politik Kamera”, Türkçesi: Elif Özsayar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1997.

Seçkin, Levent, “Çok Önemli Bir Kavram Ekran Gerçekliği”, Bilim ve Ütopya Dergisi, Aralık 2011, Sayı:210.

Ullman, Harlan K. and Wade, James P., “Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance”, NDU Press Books, Washington D.C, 1996.

Valantin, Jean-Michel, “Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood Pentagon ve Washington”, Türkçesi: Ömer Faruk Turan, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2006.